

cat damunt les espatles, amb les cames penjants sobre el pit», AFerrer Guinart (*Rond. Men.*, 211); a *colla-cabrits* cerd., o *collbrit* (AlcM); *collbitè(t)*, *collbotet*. A l'Alt Aragó, variant sufixal curiosa: a *encollecas* «ir o llevar a horcajadas sobre los hombros»: «cogió o crío a 'ncollecas y lo pasó ta l'otro lau do barranco», Vall de Broto (A. Satué, 1970) (sembla massa subtil de descreure en aqueix sufix, recordant-se de *ekoto/aketo* > IGÜEDO, DCEC).

Entre les accepcions translàtiques i combinacions. *Lo coll del peu* 'el turmell', *lo coll del porró* 'el broc', a Vall Ferrera (1932); *el coll de l'art* 'la part més immediata al cóp', St. Pol (1930), l'Escala (1937, on també en diuen *el goleró* o *l'engolidor*). Entre els pedadors de suro del Montnegre, «les peces que s'arrenquen de la part superior de l'arbre, les quals només es treuen dels suros més alts» (Horsavinyà, 1927). *Figa de coll-de-dama*, al·lusió a la gorja elevada del cànon de bellesa distingida, no solament és del Principat sinó potser també balear (eiv.: PzCabrero) i potser conegut pertot; per bé que en ambients més closos a influències forasteres (St. Pol, 1920) diuen més aviat *de coll de senyora*.

Té gran extensió, en especial, l'aplicació de la paraula *coll* a una onada d'aigua, que a la Ribera pot ser fins la de l'Ebre: *colls de riu* (Bladé, Benissanet, 112-113), però es tracta sobretot de les grans onades que vénen durant els tràngols, ús amplament propagat per les nostres costes, que se sentia molt a Sant Pol pels anys 1920 (sobretot ho recordo de gent no pescadora, car als homes de mar no els plau gaire de parlar d'això); i no menys en terra valenciana: «llurs oïts ferixen morisques veus / i de cavalleria fort galopar, / que cara ad ells venia, com *coll de mar*», Ga. Girona (*Seidia*, 122), «si les cogia de lado uno de aquellos *colls de mar* rectos, que se desplomaban como murallas viejas, podían dar adiós a la vida», Blasco Ibàñez (*Flor de Mayo*, p. 213): és clar que es tracta d'una ponderació com aqueix *muralla*, però allusiva a la semblança real amb un serrat allargassat fins a perdre's de vista, i per tant ací tenim un testimoni més de la vida i extensió de l'acc. de *coll* 'muntanyola' = ll. *collis*.

La separació entre els tres significats bàsics que he deixat ja esboscassada al començament —I part del cos, i II i III accs. topogràfiques—, en els DERIVATS no sempre serà possible ni realista voler-la destriar rigorosament, com sigui que la llengua els ha sumat i combinat des d'antic, i de vegades ha arribat fins i tot a una espècie de concepte sintètic de II i III, i fins I, on no hi ha gaire consciència d'aqueixa triple separació, i el derivat ho és alhora, una mica, de l'un i l'altre, que influeixen juntament en el sign. del derivat; d'altres cops, però, la filiació és evident. Donaré, doncs, derivats darrere cada una de les tres seccions, amb aqueixa reserva, i se n'hi poden afegir, a la fi de l'article, alguns més.

DERIVATS DE I: *Collada* 'clatellada, cop' [Ss. XIV-XV]: «aquell minve home li donave bufets e *colades* per ço que no-s superbiejàs massa de la molta honor

e triumphe que fet li ere», *Breviloqui* de J. de Galles (NCL., p. 74, text que, com el següent, confon la grafia de l y l), «los jueus --- la gloriosa faç de Jh.Xrist daven-li *colades* e escupien-li en la cara», *Breviari d'Amor* (DBal., en el qual vegeu-ne d'altres s. v. *collada*).

Collada pallarès-ribag. «palo que se apoya sobre el hombro, de cuyos extremos cuelgan dos cubos: se utiliza para ir a buscar agua o para llevar la comida a los cerdos», V. d'Àneu (Pol, 15), «id. con dos hendiduras, una en cada extremo, que sirve, colocada al cuello, para transportar dos pozales (*forrades*)», Benasc, amb foto en Ferraz, 40-1; això es diu *justegal* en valls de més a l'E., però a les de la Valira i V. Ferrera és *koładé* (Arcavell, 1936), *koładé* 'fusta que porten les dones sobre el muscle per dur-hi penjant una galleda a cada extrem (Areu i Farrera, 1933).

Coller 'bastaix' (Puigc., 1288, supra); *kułés* m. pl. 'un dels arreus de les cavalleries' (Arcavell, 1936). *Collera* 'part del jou que passa damunt el coll del boví', ribag. (Jusseau, 1965), 'collar de cuiro farcit que es posa a les bèsties per tirar a carro', mall.: «com que només obrien la boca per dir disbarats, una vegada, el dia del Sant del senyor, reberen una *collera*», L. Vilallonga (*Bearn*, 5, p. 166), també ast. occid. (on és de fusta, per fermar-los a la gripia, Vigón); d'ací ross. +*collerat* que sembla significar 'agregat de mercaderies que es porten amb *collera* o *coller*', en un doc. que deu ser del S. XIV: «qui port oles --- paga per saumada, per leuda, un diner, però si o porta al col, paga del *colerat*, mesayla per leuda» (Desplanque, *Archives de Thuir*, p. 4; cf. supra el doc. de 1288 relatiu al *coller*); en el Baix Empordà 'garba de cinquanta canyes' (Llofrui, AlcM) i «dos vasos de ossos *cullerats* de or y argent» en un doc. val. de 1493 (*El Archivo* de Dénia VII, 110) (no sé si llegit exactament sembla ser una variació del mateix).

Cullerat val. ant. és diferent: d'un passatge d'Eiximenis resulta clar que es tracta de moriscos revoltats o relapsés en el mahometisme, i de dos de JRoig es desprèn que són facinerosos o revoltats que formen banda: «valencians --- sòts mesclats ab diversos infels, de què -s poden esdevenir innumerables perills a la cosa pública, per raó de la qual cosa fa mester que lo de aquell malvat Mafomet no permetats per res honrar públicament --- axí mateix fa mester que los *cullerats* hi sien perseguits fins a la mort, e aquells qui-ls favoregen, axí mateix, en la terra, e fa mester que, per seguretat de la terra, no permetats que los moros hagen ne porten negunes armes ofensives» (Eix., *Regiment*, NCL., 18.26), «murat castell / ple de almugaves / e de gens braves: / moltes squadres, / *cullerats*, lladres, / saltejadòs / e robadòs», JRoig (*Spill*, 13142) —ens recorda els revoltats moriscos fortificats en els castells de Bèrnia, de Pop, etcètera—, «ha-y enemiga / al món major? / Cahim pijor, / pus adversari? / Troba-s cossari / pus celetrat? / Hi ha *collerat* / major traydor / —ni robador / en Balaguer—, 2 / que la muller?», id. (6950). En forma no sabem si més mossàrab, o més aviat